

melynek színhelye az iskolában alakított „Szeretet-Egyesület“. Másik fejezetének tárgya az „egyéniiség kibontakozása“. Ebben az alkotó gyermeket jellemzi, s azt a hatást, melyet hangulat és alkalom gyakorol reá. Az egyéniiség kibontakoztatásának eszközeit a reggeli megnyitóban, a „mi naplónk“-nak nevezett osztálynaplóban, az iskolai ünnepekben és ünnepélyekben és az iskolai színjátás szerepében jelöli meg. Ezeknek vizsgálatában törekszik arra a kérdésre felelni, hogy lehet-e és kell-e az alkotó erőt ápolni, s megállapítja, hogy a teremtő ösztönnek megértő környezetre van szüksége. Szerzőnk gondolatgazdagsága különösen megkapó ebben a fejezetben.

Befejezésül könyvünk a Családi Iskola munkatervének és a tömegiskolának viszonyát elemzi. Arra az eredményre jut, hogy a Családi Iskola rendszere bizonyos szempontból könnyebben vihető keresztül a proletáris iskolákban, mint a polgári osztály gyermekeinél. Vizsgálja a Családi Iskola munkáját az állami tanterv tükrében s azt, hogy átvihetők-e eljárásai a tömegiskolába. Lehet-e az órarendhez ragaszkodva hasonló szellemben dolgozni? Úgy látja, hogy az eszményi tömegnevelés megoldásának kulcsa az igazgatónak mint „az igazi új nevelő“-nek kezébe van letéve. Ideáltípusként lebeg előtte az „új igazgató“, aki benne él az iskola életközösségében, hospitál, mintatanításokat mutat be, állandó munkát vállal, mindenütt ott van, ahol segíteni kell, példát ad egész tevékenységével, fáradságot nem ismer. Vagyis ő a lelke az iskolának, ő szabja meg egyéni színezetét, mely nélkül az iskola élete is hiányos és hatástalan volna.

Igy összefoglalva, az „új nevelés“ a Családi Iskola gyakorlati munkája során eszményi szintet kap a tanításnak szürke vagy legalább is könnyen fakuló világában s vonzóvá teszi a magyar kísérlet képét. A pedagógia barátai e könyv elolvasása nyomán bizonyára érdeklődéssel és rokonszenvvel fogják kísérni a lelkes szerzőnek önzetlen és nemes törekvéseit.

Gyulai Agost.

Masszi Ferenc: Bevezetés a középiskolai nevelésbe. Pécs, 1936. 178 l.

Masszi Ferenc könyve örvendetes bizonyítéka annak a növekedő érdeklődésnek, amellyel a középiskolai tanárság újabban a nevelés elvi alapvetése felé fordul. Középiskolai tanáraink mint jelöltek az egyetemen nem a legkönnyebb helyzetben vannak neveléstudományi és bölcséleti tanulmányaik tekintetében. Az aránylag legkevésbé elfoglalt első esztendő e célra még kevéssé gyümölcsöztethető, a második évet az alapvizsgára készülést tölti be, a harmadikat és negyediket pedig a szakdolgozatok megírása s a szaktárgyak anyagával való behatottabb foglalkozás. Tanárjelöltjeinknek tehát négyéves egyetemi pályájuk keretében vajmi kevés érzésük van a szakjaikon kívül eső tanulmányok végzésére. Amikor aztán túlvannak vizsgáikon s erejüket a neveléstan ismeretek elsajátítására fordíthatnák, nem hallgatói már az egyetemnek, s nincs módjukban többé a kellő képzettség megszerzése. Ez az oka, hogy tanáraink jókora rétege nem részesül igazi pedagógiai iskolázásban, s így kellő szeretet és megbecsülés sem fejlődhetik ki bennük e tanulmányok iránt. E vizsgás helyzeten csakis egy ötödik, teljesen a neveléstudomány, lélektan és bölcsélet tanulmányozásának szentelt egyetemi esztendő beiktatásával lehetne

segíteni. Az alapvetést ehhez az előző négy év során kötelezően hallgatandó előadások adták meg. A tanári pálya előkészületi ideje ekként hat esztendőre bővülne ki. Ha ez esetleg nehézségekbe ütköznék, kísérletet lehetne tenni a gyakorlati évrnek s az említett ötödik évi tanulmányoknak egybeolvasztásával is. (V. ö. Weszely Ödön: Középiskolai tanárjelöltek pedagógiai kiképzése. Magyar Paedagogia, XXXIX., 195.)

A jellemzett helyzetet figyelembe véve, elismerő méltánnyal kell fogadnunk olyan vállalkozást, mint a címben jelzett munka szerzőjéé. Ő, mint a pécsi gyakorló középiskola tanára, fokozott mértékben érezte szükségét annak, hogy tanítói és nevelői eljárását ne csupán a gyakorlat ingatag talajára építse, hanem önmaga előtt tudatosítsa és elvi alapokra emelje. E feladatot elmélyedő szeretettel, nem kis megfigyelő és beleéllő készséggel, széleskörű irodalmi tájékozottsággal oldotta meg. Célja a gyakorlatnak és elméletnek mintegy összeegyeztetése volt: alapvetés és szilárd szempontok biztosítása a középiskolai nevelés számára.

Masszi a középiskola munkájának elemzésében a hivatalos célkitűzésből indul ki, s helyes gyakorlati érzékkel a megvalósítás lehetőségét és módjait igyekszik legelőbb tisztázni. Rámutat minden nevelő tevékenység szükségképeni korlátaira: a növendék egyéniségében és a nevelés körülményeiben rejlő adottságokra. A következő fejezetekben a tanuló egyéniségéről és fejlődéséről szól érdekes és tartalmas előadásban. Rávilágít az egyéniség összetevőire s ezzel kapcsolatban a növendék megismerésének fontosságára. Helyesen hangsúlyozza, hogy az iskola csak a tanuló fejlődésének figyelembevételével érhet el igazi eredményt; abban is igaza van, hogy gyermektanulmányi szempontból tanárképzésünkben még sok a tennivaló. A középiskolai évekre eső három fejlődési szakaszt (a gyermekkor végét: I—III. oszt.; a serdülés idejét: IV—VI. oszt.; az ifjúkor kezdetét: VII—VIII. oszt.) háromféle szempontból jellemzi: mi az értelmük és céljuk, milyenek az egyéniség összetevői szempontjából s milyen a sorsa mindegyikben a nevelő hatásoknak? E fejezetek határozottan sikerülteknek mondhatók; a szerző ügyesen összeolvasztja bennük olvasmányait nevelői tapasztalataival. A továbbiakban aztán jellemzi a középiskola helyét és szerepét a nevelés egészének szempontjából (szépen világítja meg a család és az iskola viszonyát), majd a középiskolai nevelés eszközeivel, valamint eszközlőivel, a tanárokkal foglalkozik. Helyesen hangoztatja itt, hogy az ifjúság lelki erőinek kiművelésére bőségesebben kellene kiaknázni az öntevékenység, önképzés lehetőségeit. Arra sem fölösleges rámutatnia, hogy a középiskola nem tudományokat tanít, hanem csak felhasználja ezeket a maga céljai érdekében. Masszi nevelési munkatervet is közöl; ennek oktatásügyi követelményei közül kiemeljük azt, hogy két idegen nyelv tanulását elegendőnek tartja a középiskolában, s hogy az első osztályban nem kíván idegen nyelvet taníttatni. Ez utóbbi a középiskolai tanárságnak egyik régóta hangoztatott óhaja. A munkaterv kialakításával kapcsolatban kerül tárgyalásra ezután az oktatás fogalma és köre, valamint a képességek fejlesztésének, a műveltség tartalom megszerzetetésének, a helyes értékrendszerbe való belenevelésnek kérdése. Hosz-

szabb fejezet foglalkozik a módszerrel. Szerzőnk e tekintetben a problémaalakító eljárás híve: az elvégzendő feladatokat problémákká óhajta tenni a tanulók számára, hogy így egyéni képességeik kifejlődhessenek, s öntevékenységük minél jobban meginduljon. E gondolat nem új, de helyes és megtermékenyítő, s Masszi figyelemreméltó észrevételekkel tudja kiegészíteni és gazdagítani. Részletesen elemzi a problémanyújtás előkészítését, a kérdés kialakítási módját, a problémacsoportok fajait, a megoldás lépéseit. Természetesen az egész középiskolai művelődési anyagot ilyen módon feldolgozni nem lehet.

A kötet utolsó fejezetei az oktatás és nevelés néhány gyakorlati kérdéséről szólnak. Közülük nagyobb érdeklődésre tarthat számot a tanmenet és az óratervek ügye. Kétségtelen, hogy munkatervre, az anyag egész évi elosztására szükség van, mert tervszerűség nélkül céltudatos oktatás el nem lehet. Az sem vitás, hogy a tanárnak minden egyes órájára gondosan készülnie kell. Csak az a kérdés, hogy ez utóbbi munka okvetlenül írásban, részletező kidolgozásban történjék-e. E követelmény ellen nem csekély megfontolások emelhetők, s megnyugvással látjuk, hogy szerzőnk is józan mérsékletet tanúsít e tárgyban. Nem az egyes órák pontos kiméretezésére van szükség, hanem minta-óratervekre, a tárgy, az anyag és az osztály különbözősége szerint.

Az, amit a mű az osztályozás kérdéséről mond, helyes megítélésre vall; az egységesítésre vonatkozó javaslatok azonban nehezen volnának megvalósíthatók. A tanulók önképzésszerű foglalkoztatásáról, a testfejlesztés irányításáról, az első osztályosok problémáiról előadottakban szintén sok a megízlelésre méltó.

A mondottakat összegezve, megállapíthatjuk, hogy Masszi könyve bő gondolati anyagot nyújt, s hivatását valóban szerető, elmélyedő léleknek alkotása. Olvasottsága alapos; fejtegetései a legjelesebb hazai és külföldi szerzők munkáira támaszkodnak. Irodalmi tájékozottsága azonban némileg hátrányára is volt, mert túlságosan sok szempont értékelésére készítette, s ez egyrészt a mű gyakorlati használhatóságát csökkenti, másrészt a szerkezet tömörségének sem válik előnyére. Végül, nem gáncsoskodásképpen, de a bírálat kötelező őszinteségével meg kell jegyeznünk, hogy a kötet stílusán helyenkint az utolsó símítás hiánya érzik, s gyakori benne a fölöslegesen használt idegen szó is.

Azt a célt, melyet a szerző maga elé tűzött, hogy tudniillik bevezesse a középiskolai tanárságot a nevelői gondolkodásba, eszmét éberszen és kedvet kapasson hozzá, e könyve derekasan és érdemesen szolgálja.

Hajdu János.

Bassola Zoltán: Decroly pedagógiai rendszere. Budapest, 1937. A szerző kiadása. 68 l.

Nevelésügyi irodalmunk igen szegény az új nevelés képviselőit ismertető művekben. Csak néha lát napvilágot egy-egy idevágó rövid cikk valamelyik folyóiratunkban. Részletesebb összefoglaló tanulmányunk nincs is, de az egyes